

ปัจจัยพื้นฐานที่เสริมความมั่นคงของระบบการเงิน

ระบบสถาบันการเงินที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพจะช่วยเกื้อหนุนให้เศรษฐกิจขยายตัวได้อย่างยั่งยืนและมีเสถียรภาพ การที่ระบบสถาบันการเงินจะมีความมั่นคงได้จะขึ้นอยู่กับสองปัจจัยหลักคือ ประการแรก ความมั่นคงและความมีประสิทธิภาพของตัวสถาบันการเงินเอง และประการที่สอง การมีปัจจัยแวดล้อมหรือปัจจัยพื้นฐานที่เหมาะสม ทั้งนี้ เพราะสถาบันการเงินต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกหลายประการในการประกอบธุรกิจ อาทิ กรอบกฎหมายทางการเงินที่ระบุสิทธิหน้าที่ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการทำธุรกรรมทางการเงิน พึ่งพาผู้ชำนาญการจากวิชาชีพต่าง ๆ เช่น ผู้สอบบัญชี ผู้ประเมินราคาทรัพย์สิน ที่ปรึกษาทางกฎหมาย ตลอดจนต้องอาศัยกลไกตลาดเงิน ตลาดทุนในการทำธุรกรรมทางการเงิน พึ่งพาระบบข้อมูล เช่น ข้อมูลความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้า ข้อมูลเศรษฐกิจ เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้จึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงิน

ระบบสถาบันการเงินประกอบด้วยสถาบันการเงินหลายประเภท อาทิ ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นผู้เล่นที่ใหญ่ที่สุดในระบบ รวมถึงบริษัทเงินทุน สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐต่าง ๆ บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทประกันภัย เป็นต้น (โดยรายละเอียดสามารถดูได้ใน [ระบบการเงินไทย](#) ของ Website นี้) ปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญสำหรับสถาบันการเงินแต่ละประเภทอาจแตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยรวมแล้วปัจจัยที่ได้กล่าวถึงข้างต้นจะมีความสำคัญโดยรวม สำหรับธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนที่ ธปท. กำกับดูแลโดยตรงนั้น ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. กรอบกฎหมายและเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงิน

กรอบกฎหมายที่สนับสนุนความมั่นคงของระบบสถาบันการเงิน ต้องมีลักษณะที่สำคัญดังนี้คือ มีความชัดเจน ทันสมัย ครอบคลุม ไม่เปิดช่องให้มีการเอาประโยชน์จากส่วนรวม มีการระบุสิทธิ หน้าที่ ตลอดจนมีกระบวนการเรียกร้องสิทธิ หรือพิจารณาความ ที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว มีต้นทุนต่ำ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายและได้มาตรฐานสากล กรอบกฎหมายดังกล่าวจะช่วยให้เกิดความชัดเจนในกระบวนการตัดสินใจทางการเงิน การประเมินผลตอบแทนและความเสี่ยงของทุกฝ่าย จึงมีความโปร่งใสเป็นธรรม เอื้อต่อการทำธุรกรรมทางการเงิน

ในด้านความครอบคลุมนั้น กฎหมายทางการเงินที่สำคัญต่อธุรกิจธนาคารจะคลุมถึงกฎหมายต่าง ๆ ที่กำหนดอำนาจและวัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในด้านนี้ไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องมีกฎหมายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับบริษัทเอกชน

การล้มละลาย การทำนิติกรรมสัญญา การคุ้มครองผู้บริโภคและทรัพย์สินของภาคเอกชน ที่บังคับได้ อย่างเสมอภาคและมีกลไกเพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งทางธุรกิจอย่างยุติธรรมในเวลาอันควร เช่น การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นธรรมกับทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ ซึ่งจะช่วยให้สถาบันการเงินได้รับการชำระคืนหนี้จากการปล่อยสินเชื่อ ก่อนที่จะเกิดความเสียหายกับลูกหนี้และหลักประกัน ทำให้มูลหนี้ ลดต่ำลงจนเกิดความสูญเสียแก่สถาบันการเงิน

สำหรับประเทศไทย กฎหมายที่สำคัญได้แก่ กฎหมายธนาคารพาณิชย์และกฎหมาย ธุรกิจเงินทุนที่บัญญัติใน [พรบ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505](#) และ [พรบ. การประกอบธุรกิจ เงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522](#) ซึ่งกำหนดขอบเขตธุรกิจของธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน ตลอดจนกำหนดข้อกำหนดเพื่อให้ธุรกิจมีความมั่นคงทางการเงิน เช่น มีเงินกองทุนที่เพียงพอ มีสภาพคล่องที่เพียงพอ มีการให้สินเชื่อและลงทุนโดยมีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี มีการบริหารจัดการองค์กรอย่างมืออาชีพและมีธรรมาภิบาล มีการป้องกันการนำเงินฝากจากประชาชนไปหาประโยชน์โดยให้สินเชื่อต่อพวกฟ้องหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารอย่างไม่สมควร มีการกำกับดูแลที่รัดกุมจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้น

นอกจากธุรกิจดั้งเดิมของธนาคารพาณิชย์แล้ว ในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา ขอบเขต ธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ได้ขยายกว้างขึ้น เช่น รวมถึงธุรกิจด้านตลาดทุน อาทิ ที่เกี่ยวกับพันธบัตร และตราสารหนี้ ธุรกิจเชิงหลักทรัพย์ เช่น การบริหารจัดการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนรวม ตราสารหนี้ เป็นต้น ดังนั้นกรอบกฎหมายทางการเงินที่มีความสำคัญกับธนาคารพาณิชย์ก็ย่อมขยาย กว้างขึ้นเป็นลำดับ โดยจะรวมถึง พรบ. ธุรกิจหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 เป็นต้น

การประกอบธุรกิจการธนาคารพาณิชย์ยังเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่นที่สำคัญได้แก่ กฎหมายล้มละลาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายที่ดิน ตลอดจนกฎหมายภาษี เป็นต้น เพราะเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญต่อสิทธิและความรับผิดชอบของธนาคารพาณิชย์และ ลูกหนี้ ซึ่งย่อมมีผลต่อผลตอบแทนหรือความเสียหายจากเงินให้กู้ยืมหรือเงินลงทุน นอกจากกรอบ กฎหมายแล้ว กระบวนการบังคับคดีก็ยังมีสำคัญอย่างยิ่ง โดยหากมีความล่าช้าหรือมีต้นทุนสูง ย่อมทำให้มูลค่าทรัพย์สินที่จะได้รับชำระด้อยค่าลง และยังคงเกิดความเสียหายแก่ธนาคารพาณิชย์และ ผู้ฝากเงินได้

2. ระบบข้อมูลและมาตรฐานวิชาชีพในบริการพื้นฐาน และทรัพยากรบุคคล

สถาบันการเงินต้องอาศัยระบบข้อมูลที่ดีในการตัดสินใจและบริหารความเสี่ยง ข้อมูลที่มีความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงิน อาทิ ข้อมูลฐานะทางการเงินของลูกค้าหรือบริษัทที่ไปลงทุน ซึ่งต้องมีการจัดทำบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสตามมาตรฐานบัญชีและมีการรับรองโดยผู้สอบบัญชี ดังนั้น มาตรฐานบัญชีและมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพิจารณาสินเชื่อหรือการลงทุนของธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน ซึ่งสำหรับประเทศไทย ปัจจุบันก็มีมาตรฐานบัญชีที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับได้ นอกจากนี้แล้วบริษัทขนาดใหญ่ที่เป็นบริษัทมหาชน และมีการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ก็ต้องเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนตามมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใส ซึ่งรวมถึงเรื่องการบริหารองค์กรด้วย นอกจากนี้ กรณีสถาบันการเงินยังพึ่งพาข้อมูลประวัติการชำระหนี้ของลูกค้าในทะเบียนข้อมูลเครดิตกลาง (Credit Bureau) ที่ใช้ร่วมกันในหมู่สถาบันการเงินที่เป็นสมาชิก ระบบข้อมูลประกอบการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ ได้แก่ ข้อมูลการจัดอันดับความน่าเชื่อถือของบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือ (Credit Rating Agency) ต่าง ๆ

นอกจากข้อมูลความสามารถในการชำระหนี้ ซึ่งใช้ในการประเมินความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้ (Credit Risk) แล้ว สถาบันการเงินก็ต้องประเมินความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของราคาสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่ตนถือครอง อาทิ หุ้น พันธบัตร ตราสารหนี้ เงินตราต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงจากความเคลื่อนไหวของราคาตลาด (Market Risk) จึงต้องอาศัยข้อมูลจากตลาดต่าง ๆ เหล่านี้ รวมถึงข้อมูลเศรษฐกิจที่กระทบต่อตลาดต่าง ๆ ด้วย

ข้อมูลที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง คือ ข้อมูลราคาอสังหาริมทรัพย์ เพราะสถาบันการเงินมีการปล่อยสินเชื่อที่มีอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันมาก อาทิ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย สินเชื่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ดังนั้น ข้อมูลราคาตลาดตลอดจนความน่าเชื่อถือของกระบวนการประเมินราคาและมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณของผู้ประเมินจึงมีความสำคัญมาก

สถาบันการเงินนอกจากจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์ของข้อมูลแล้ว ยังมีหน้าที่สำคัญในการเปิดเผยข้อมูลของตนตามเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสด้วย เพื่อให้ผู้ฝาก ผู้ลงทุนและสาธารณชนสามารถมีข้อมูลที่พอเพียงในการตัดสินใจทำธุรกิจกับสถาบันการเงินนั้น ๆ ซึ่งจะเป็นการสร้างกระบวนการที่จะเสริมกฎเกณฑ์ของทางการในอันที่จะดูแลให้สถาบันการเงินมีการดำเนินการอย่างมั่นคง รัดกุม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการสร้างวินัยทางอ้อมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในตลาด (Market Discipline) ทั้งนี้สถาบันการเงินใดที่ไม่สามารถรักษาความน่าเชื่อถือกับตลาดและ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอาจต้องเผชิญกับแรงกดดันจากกลไกของตลาด เช่น แรงกดดันต่อราคาหุ้นหรือความสามารถในการระดมเงินฝาก หรือขยายฐานลูกค้า เป็นต้น

องค์ความรู้ บุคลากร และสาขาวิชาชีพที่สำคัญต่อธุรกิจสถาบันการเงินมีแนวโน้มขยายวงกว้างขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับขอบเขตธุรกิจ รวมถึงความสลับซับซ้อนของผลิตภัณฑ์และธุรกรรมทางการเงินที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญได้แก่ ความรู้ความชำนาญด้านกฎหมายการเงินทั้งในกรอบของประเทศและระหว่างประเทศ สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ ความรู้ด้านการบริหารความเสี่ยงทางการเงินที่มีความซับซ้อนเชิงปริมาณวิเคราะห์มากขึ้น เช่น ต้องนำมาสร้างแบบจำลองทางการเงินเพื่อคำนวณเงินกองทุน เพื่อรองรับความเสี่ยงจากการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น

ปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อสถาบันการเงินในการตัดสินใจดำเนินธุรกิจ และบริหารความเสี่ยงให้ก้าวหน้าไปได้อย่างมั่นคงในภาวะที่เศรษฐกิจและระบบการเงินจะเผชิญกับปัจจัยท้าทายต่าง ๆ

3. โครงสร้างระบบการเงินที่มีตลาดการเงินและผู้ให้บริการต่าง ๆ อย่างครบถ้วน

สถาบันการเงินทำหน้าที่ตัวกลางทางการเงินจัดสรรและถ่ายโอนทรัพยากรทางการเงินระหว่างสินทรัพย์และผลิตภัณฑ์ทางการเงินหลายรูปแบบ ดังนั้น ตลาดสินทรัพย์ทางการเงิน เช่น ตลาดเงิน ตลาดหุ้น ตลาดพันธบัตร ตลาดตราสารหนี้ ตลาดตราสารอนุพันธ์ ตลาดเงินตราต่างประเทศ จึงเป็นกลไกสำคัญที่สถาบันการเงินพึ่งพาในการดำเนินธุรกิจและบริหารความเสี่ยง ตลาดที่มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อความมั่นคง และประสิทธิภาพของสถาบันการเงิน โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงว่าธนาคารพาณิชย์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในทุกตลาดดังกล่าวข้างต้น หากตลาดการเงินขาดเสถียรภาพย่อมส่งผลกระทบต่อความผันผวนในระบบการเงินและเศรษฐกิจที่จะกระทบตัวฐานะการเงินของสถาบันการเงินและลูกหนี้ของสถาบันการเงินได้ ตลาดที่ดียังต้องมีประสิทธิภาพและสภาพคล่อง กล่าวคือเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมตลาดสามารถซื้อขายหลักทรัพย์ทางการเงินได้ในปริมาณมาก ๆ อย่างรวดเร็ว ในราคาที่มีเสถียรภาพซึ่งจะสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ลงทุนที่รวมถึงสถาบันการเงินด้วย

ในตลาดการเงินเหล่านี้ยังมีธุรกิจหรือองค์กรที่ให้บริการต่อเนื่องที่สำคัญอื่น ๆ อีก อาทิ ระบบการชำระเงินและโอนเงิน ซึ่ง ธปท. มีส่วนร่วมให้บริการการโอนเงินระหว่างสถาบันการเงิน เพื่อดูแลให้ระบบมีความปลอดภัย สะดวก และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังต้องมีระบบการดูแลรักษาหลักทรัพย์ที่ทำหน้าที่เก็บรักษา ลงทะเบียน และโอนหลักทรัพย์ระหว่างผู้ซื้อผู้ขาย เช่น ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นต้น

4. ภาวะเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพและนโยบายเศรษฐกิจที่น่าเชื่อถือ

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อความมั่นคงของระบบสถาบันการเงินในระยะยาว คือ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ เศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน เงินเพื่อค้าและมีเสถียรภาพ มีเสถียรภาพด้านการชำระหนี้ระหว่างประเทศและอัตราแลกเปลี่ยน ในภาวะดังกล่าวธุรกิจและประชาชนโดยรวมจะสามารถวางแผนการลงทุน และการใช้จ่ายได้อย่างชัดเจน จึงสามารถดูแลจัดการฐานะการเงิน และการชำระหนี้ของตนได้อย่างดี โอกาสที่จะเกิดหนี้เสียที่กระทบกับสถาบันการเงินก็จะน้อยลงด้วย ดังนั้น นโยบายเศรษฐกิจมหภาค ได้แก่ นโยบายการเงิน และนโยบายการคลังที่เหมาะสม มีความน่าเชื่อถือจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของระบบสถาบันการเงินด้วย นอกจากนี้ นโยบายเศรษฐกิจรายภาคก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เช่น ต้องพึงระวังหลีกเลี่ยงนโยบายที่อาจส่งเสริมธุรกิจบางประเภทที่ขัดกับศักยภาพพื้นฐาน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาฟองสบู่ได้ เช่น ฟองสบู่สังหาริมทรัพย์ หรือก่อให้เกิดปัญหาการปล่อยสินเชื่อมากจนเกิดปัญหาหนี้สิ้นพันตัว เช่น สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค ฟุ่มเฟือย เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก หรือประเทศไทยในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี 2540

5. ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้บริการสถาบันการเงิน

ความเสี่ยงที่สำคัญของสถาบันการเงิน คือ ความเสี่ยงจากหนี้เสีย ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการชำระหนี้ และการบริหารความเสี่ยงทางการเงินของลูกค้าสถาบันการเงินด้วย ดังนั้น หากลูกค้าสถาบันการเงินมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงจากธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ ของตน เช่น ลูกหนี้บัตรเครดิต ธุรกิจที่ทำธุรกรรมอนุพันธ์เข้าใจความเสี่ยงต่าง ๆ อย่างดี ก็จะมีส่วนช่วยจำกัดมิให้มีการทำธุรกรรมที่เกินตัวได้อีกทางหนึ่ง ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย จึงได้หันมาให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ความเข้าใจกับลูกค้าสถาบันการเงินเป็นอย่างมาก เพราะจะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่สถาบันการเงินและระบบการเงิน โดยรวมอีกทางหนึ่ง